

УДК 811.161.3'37'42:811.111 (045)

Салавей Аляксей Анатольевіч

магістр філалагічных навук, аспірант
кафедры беларускай мовы і літаратуры
Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт
г. Мінск, Белаурсь

Solovey Alexey

MA in Philology, PhD Student
Department of the Belarusian Language
and Literature
Minsk State Linguistic University
Minsk, Belarus
alexey-solovey@mail.ru

КАТЭГОРЫЯ ВЕРАГОДНАСЦІ Ў ЖАНРАХ ПУБЛІЦЫСТЫЧНАГА, НАВУКОВАГА І МАСТАЦКАГА ДЫСКУРСАЎ

THE CATEGORY OF CREDIBILITY IN THE GENRES OF JOURNALISTIC, SCIENTIFIC AND ARTISTIC DISCOURSES

Артыкул прысвечаны ўстанаўленню спецыфікі рэалізацыі катэгорыі верагоднасці ў беларускай і англійскай мовах. Вызначаны рэпертуар, устаноўлены мадэлі, раскрыты семантыка-прагматычны патэнцыял маркёраў верагоднасці, прааналізавана іх частотнасць у публіцыстычных і навуковых рэцэнзіях, кароткіх апавяданнях.

Ключавыя словы: *верагоднасць; рэцэнзія; апавяданне; маркёр верагоднасці; мадальнасць.*

The article is devoted to identifying the features of realization of credibility in the Belarusian and English languages. Markers of credibility in journalistic, scientific reviews and short stories have been analyzed. Common and distinctive features in their repertoire, semantics, pragmatics and frequency have been established.

Key words: *credibility; review; short story; marker of credibility; modality.*

Ацэнка верагоднасці інфармацыі з'яўляецца рэлевантнай для ўсіх сфер жыццядзейнасці чалавека. Лічыцца, што мы жывём у эпоху татальнай неверагоднасці, якая рэалізуецца ў розных дыскурсах: масмедыйным, палітычным, навуковым, юрыдычным, мастацкім і іншых, аднак у кожным з іх павінна прысутнічаць устаноўка на верагоднасць як неабходны сродак эфектыўных зносін паміж камунікантамі.

Верагоднасць – суб'ектыўная катэгорыя, заснаваная на ўнутранай перакананасці і ўпэўненасці адрасанта ў сапраўднасці/несапраўднасці атрыманай інфармацыі. Мэтазгодна адрозніваць тры ступені верагоднасці: простую, катэгарычную і праблематычную [1], [2]. Ступень верагоднасці залежыць ад колькаснага і якаснага параметраў інфармацыі.

У адпаведнасці з колькасным аб'ёмам выказванні характарызуюцца насычанасцю ці недастатковасцю. Інфармацыйная насычанасць вызначаецца як агульная колькасць звестак, змешчаная ў выказванні, што ўласціва простаі і катэгарычнай верагоднасці. Пры гэтым яны павінны быць новымі, што робіць іх прагматычна важнымі [3]. Выказванні з праблематычнай верагоднасцю грунтуюцца на інфармацыйнай недастатковасці і эксплікуюцца выкарыстаннем аднайменных маркёраў.

Згодна з якасным параметрам інфармацыя можа быць дакладнай і недакладнай (прыблізнай). Простая і катэгарычная верагоднасць звязана з паняццем дакладнасці, праблематычная – прыблізнасці. Асноўным дыферэнцыяльным крытэрыем паміж названымі тыпамі верагоднасці выступае ўпэўненасць, ступень яе інтэнсіўнасці. Упэўненасць – прыкмета простаі і катэгарычнай верагоднасці, няўпэўненасць – праблематычнай. Катэгарычная верагоднасць адрозніваецца ад простаі прагматычным кампанентам настойвання адрасанта на прапанаваным варыянце развіцця падзеі.

Мэта даследавання – раскрыць спецыфіку рэалізацыі катэгорыі верагоднасці ў публіцыстычным, навуковым і мастацкім дыскурсах на беларускай і англійскай мовах. Аб’ектам даследавання выступаюць сродкі рэпрэзентацыі верагоднасці ў публіцыстычных і навуковых рэцэнзіях, кароткіх апавяданнях. Кампаратыўны аналіз праводзіўся па наступных паказчыках: 1) рэпертуар маркёраў верагоднасці; 2) семантыка-прагматычны патэнцыял; 3) частотнасць. Матэрыялам для даследавання паслужылі 100 беларускіх і англійскіх публіцыстычных рэцэнзій на мастацкія кнігі, 100 навуковых рэцэнзій на манаграфіі па лінгвістыцы на дзвюх мовах, 100 беларускіх і англійскіх кароткіх апавяданняў сучасных пісьменнікаў. Агульны аб’ём прааналізаваных выказванняў – 23 243.

Рэпертуар маркёраў верагоднасці

Простая верагоднасць (канстатацыя) выступае «зыходным, нейтральным, немаркіраваным відам мадальнасці. Гэта так званы нулявы, імпліцытны паказчык верагоднасці» [1, л. 192]. Моўнай формай для мадальнасці канстатацыі служаць апавядальныя выказванні ў абвесным ладзе. Ядзернымі сродкамі эксплікацыі канстатацыі з’яўляюцца прэдыкаты ў цяперашнім і прошлым часе, перыферычнымі – прэдыкаты ў будучым часе, паколькі ў іх прысутнічае сема патэнцыяльнасці.

Праблематычная верагоднасць маніфестуецца ў беларускіх тэкстах мадальнымі словамі: *бачна, верагодна, відаць, відно, мабыць, магчыма, мажліва, мо, можа, можа быць, мусіць, напэўна, пэўна*; мадальнымі часціцамі / злучнікамі: *бадай, бы, быццам, маўляў, наўрад ці, нібы, нібыта, няўжо, хіба, хутчэй, ці то...ці то, ці...ці, што (=быццам), як, як бы*; мадальнымі словаспалучэннямі: *на маю / нашу думку / аўтара, на наш погляд, на першы погляд, як на мне*; мадальнымі прэдыкатамі думкі і меркавання: *адчуваў, баюся, здаецца, думаецца / думаць, лічыцца / лічыць, малаверагодна, мала верыцца, маю спадзеў, мяркую, нагадвалі, падаецца, спадзявацца, сумняюся, уяўляецца меркаванне*; мадальным дзеясловам *магчы*; няпэўнымі займеннікамі: *кагосьці, камусьці, кімсьці, нейкі, нехта, нечы, нешта, хто-небудзь, хтосьці, чамусьці, штосьці*; неазначальнымі прыслоўямі: *дзесьці, калі-небудзь, калісьці, кудысьці, недзе, некалі, неяк*; канструкцыямі са значэннем прыблізнасці, колькаснай нявызначанасці: *гадоў трыццаць таму, з хвіліну і іншыя*, пытальнымі канструкцыямі з семантыкай няўпэўненасці: *Тое дзяўчо? І іншыя*.

Англійскімі маркёрамі праблематычнай верагоднасці выступаюць мадальныя словы: *apparently, likely, maybe, perhaps, possibly, presumably, probably, seemingly, supposedly, unlikely*, мадальныя прэдыкаты думкі і меркавання: *appear, assume, be doubtful, be not sure, become apparent, believe, consider, doubt, expect, feel, hope, hypothesize, imagine, presume, propose, regard, seem, strike, suggest, suppose, suspect, there is an assumption, think*; мадальныя дзеясловы: *can, could, may, might*; прыназоўнік *like*, злучнікі: *as...as, as if, as though, or*; прыслоўі: *about, almost, approximately, around*,

nearly; няпэўныя займеннікі: *somebody, something*; мадальнае словаспалучэнне *in my view*, пыталыныя канструкцыі з семантыкай няўпэўненасці: *I'm on the Internet?* і іншыя.

Колькасныя адрозненні ў рэпертуары маркёраў праблематычнай верагоднасці ў публіцыстычных, навуковых і мастацкіх тэкстах прыведзены ў табл. 1:

Табліца 1

Колькасны паказчык рэпертуару праблематычнай верагоднасці

Рэпертуар	Жанр, мова					
	Публіцыстычныя рэцэнзіі		Навуковыя рэцэнзіі		Апавяданні	
	Беларус.	Англ.	Беларус.	Англ.	Беларус.	Англ.
	К о л ь к а с ь ь э к с п л і к а т а р а ў					
Мадальныя словы	7	9	3	7	11	8
Мадальныя прэдыкаты	8	17	8	18	10	16
Мадальныя дзеясловы	1	4	1	3	1	4
Мадальныя часціцы / злучнікі	11	3	6	1	15	5
Мадальныя словаспалучэнні	2	0	2	1	3	0
Няпэўныя займеннікі	7	2	0	1	11	2
Незначальныя прыслоўі	5	3	1	4	7	4
Канструкцыі са значэннем прыблізнасці	2	1	2	1	4	1
Пыталыныя канструкцыі	0	0	0	0	1	1

Несупадзенні ў рэпертуары маркёраў праблематычнай верагоднасці абумоўлены, па-першае, неблізкароднасцю моў, па-другое, стылістычнымі асаблівасцямі пэўнага жанру. Рэпертуар англійскіх мадальных дзеясловаў больш разнастайны і прадстаўлены 4 адзінкамі, для беларускай мовы характэрна выкарыстанне мадальнага дзеяслова *магчы*, транспанаванага ў мадальнае слова *можа/можа быць* са значэннем меркавання, дапушчэння. Мадальныя словы *мо, відно, бачна, мажліва* адносяцца да размоўных [4] і сустракаюцца толькі ў апавяданнях. Вядома, што навуковы стыль адрозніваецца «дакладнасцю, аб'ектыўнасцю, насычанасцю фактычнай інфармацыяй, адзначнасцю, нейтральнасцю» [5, с. 112], таму няпэўныя займеннікі, пыталыныя канструкцыі з семантыкай няўпэўненасці, параўнальныя канструкцыі з лексемамі *як, быццам, бы, нібы, as if, as though* не характэрны для навуковых рэцэнзій.

Рэпертуар беларускіх эксплікатараў катэгарычнай верагоднасці прадстаўлены мадальнымі словамі *без сумнення, безумоўна, бяспрэчна, відавочна, вядома, зразумела, канечне, напраўду, насампраўдзе, насамрэч, натуральна, несумненна, праўда, сапраўды, яўна*, мадальнымі прэдыкатамі *ведаю, вядома, зразумела, перакананы, упэўнены*, мадальным словаспалучэннем *на самой справе*.

Англійскія маркёры катэгарычнай верагоднасці ўключаюць мадальныя словы: *actually, certainly, clearly, evidently, for sure, indeed, naturally, no doubt, obviously, of course, really, surely, undoubtedly*, мадальныя прэдыкаты: *be well-known, be sure, become clear, become obvious, know, no doubt, true*, мадальныя словаспалучэнні: *in fact, in truth*, мадальны дзеяслоў *must*.

Колькасныя адрозненні ў рэпертуары маркёраў катэгарычнай верагоднасці ў жанрах публіцыстычнага, навуковага і мастацкага дыскурсаў адлюстраваны ў табл. 2.

Табліца 2

Колькасны паказчык рэпертуару катэгарычнай верагоднасці

Рэпертуар	Жанр, мова					
	Публіцыстычныя рэцэнзіі		Навуковыя рэцэнзіі		Апавяданні	
	Беларус.	Англ.	Беларус.	Англ.	Беларус.	Англ.
	К о л ь к а с ц ь э к с п л і к а т а р а ў					
Мадальныя словы	14	13	8	10	10	12
Мадальныя прэдыкаты	3	7	6	0	2	3
Мадальныя дзеясловы	0	1	0	1	0	1
Мадальныя словаспалучэнні	1	2	0	1	0	1

У беларускіх жанрах практычна адсутнічаюць мадальныя дзеясловы з семантыкай катэгарычнай верагоднасці. Мадальнае слова *канечне* не характэрна для беларускіх навуковых тэкстаў, яго аналагі *of course, certainly* часта сустракаюцца ў англійскіх, што звязана з іх унутранай дыялагічнасцю. Мадальныя прэдыкаты катэгарычнай верагоднасці не характэрны для англійскіх навуковых рэцэнзій.

З улікам прыкмет верагоднасці і яе рэпертуару пабудаваны семантыка-прагматычныя мадэлі, што рэалізуюцца ў выказваннях. Семантыка-прагматычная мадэль простага верагоднасці: *Я ўпэўнены, што P* (P – прапазіцыя), *я гэта ведаю дакладна / I'm sure that it's P, I know that for sure*; катэгарычнай верагоднасці: *Я ўпэўнены, што P, настойваю на гэтым і выключаю ўсе іншыя варыянты / I'm sure that it's P, I insist on that and I exclude other options*; праблематычнай верагоднасці: *Я не ўпэўнены, што P, не настойваю на гэтым і дапускаю іншыя варыянты / I'm not sure that it's P, I don't insist on that and I admit other options*.

Семантыка-прагматычны патэнцыял маркёраў верагоднасці

Простая верагоднасць змяшчае імпліцытныя ядзерныя семы ўпэўненасці, адпаведнасці зместу выказвання рэчаіснасці: *Пасля 1851 г. сляды рукапісу губляюцца* (М. І. Свістунова) = **Упэўнены, што сляды рукапісу губляюцца**.

Ядзернымі семамі эксплікатараў праблематычнай верагоднасці з'яўляюцца альтэрнатыўнасць (1), няўпэўненасць (2), меркаванне (3), наяўнасць сумненняў (4). Перыферычныя семы прыблізнасці (5), уяўнай рэчаіснасці (6) характэрны для маркёраў у публіцыстычных і мастацкіх тэкстах:

(1) *Сын Мартачки ўвесь час змагаўся са спакусай: ці то весці незаконны гандаль, ці то іншым чынам махляваць з золатам і серабром* (Г. Марчук).

(2) *I am not sure what to make of it* ‘Я не ўпэўнены, што з ім можна зрабіць’ (J. Kampfner).

(3) *The last of these chapters deals with the third factor that is assumed to shape our understanding of intercultural communication* ‘У апошнім з гэтых раздзелаў вядзецца размова пра трэці фактар, які, як мяркуецца, фарміруе наша разуменне міжкультурнай камунікацыі’ (S. Assimakopoulos).

(4) *I doubt the record for one day is twelve* ‘Сумняюся, што рэкорд за адзін дзень – дванаццаць’ (W. Gaskill).

(5) «*Берагі майго юнацтва*» рыхтаваліся яшчэ самім Сысом, калі таму было **нешта каля дваццаці гадоў** (Н. Грышчук).

(6) *Сяброўка, з якой яна дзеліцца радасцю новых уражанняў, робіць выснову, нібыта Лаўра захварэла і трызніць ад высокай тэмпературы* (Ж. Капуста) = **Ёй здаецца, што Лаўра захварэла і трызніць ад высокай тэмпературы**.

Ядзернымі семамі маркёраў катэгарычнай верагоднасці выступаюць безальтэрнатыўнасць (1) і ўпэўненасць (2), перыферычнымі – нарматыўнасць, агульнавядомасць, відавочнасць, згода. Перыферычныя семы нарматыўнасці (3), агульнавядомасці (4) актуалізуюцца ў публіцыстычных і навуковых рэцэнзіях, сема згоды – у мастацкіх (5):

(1) *You're sure to enjoy Anatomy of a Scandal, especially since it's well written, and full of twists and turns* ‘Вам, безумоўна, спадабаецца Анатомія скандалу, тым больш, што яна добра напісана і поўная паваротаў’ (M. Gransley).

(2) *Ён быў упэўнены, што яна больш ужо не пажадае сустрэцца з ім* (Я. Мартыновіч).

(3) *Агульнавядома, што лексікалогія, з яе ўвагай да лексічнай семантыкі, цесна звязана і развіваецца паралельна з лексікаграфіяй* (М. С. Ржавуцкая).

(4) *Натуральна, у XVI–XVIII ст. тагачасныя гаворкі мелі іншы выгляд* (М. І. Свістунова) = так прынята лічыць.

(5) – *Ці ёсць у цябе сок? – Безумоўна, для цябе ёсць* (М. Шулякоўская) = **Я пацвярджаю** гэта.

Маркёры верагоднасці рэалізуюць шэраг прагматычных функцый. Ненавязванне суразмоўцу сваіх думак, павага да чужога пункту погляду (1), самааўтарызацыя (2), ухіленне адрасанта ад персанальнай адказнасці за праўдзівасць прапазіцыі (3) – функцыі паказчыкаў праблематычнай верагоднасці, характэрныя для трох жанраў. Зніжэнне катэгарычнасці выказвання (4), змякчэнне крытыкі (5) уласцівы публіцыстычным і навуковым рэцэнзіям, стварэнне вобразнасці (6), экспрэсіўная функцыя (7) – кароткім апавяданням:

(1) *Магчыма, нейкае мяккае адмысловае вымаўленне, дыялектная мова, хоць і змяшаная з русізмамі, – усё гэта разам адыграла нейкую ролю* (М. Волкаў).

(2) *На маю думку, гэты тэзіс могуць і мусяць узяць на ўзбраенне даследчыкі гісторыі беларускага тэатральнага мастацтва* (Ж. В. Некрашэвіч-Кароткая).

(3) *Аднак такі падыход, на наш погляд, з'яўляецца залішне катэгарычным* (Ж. С. Сіплівеня).

(4) *I am not quite sure I agree with Martinez' use of quantification in his analysis* 'Я не зусім упэўнены, што я згодны з выкарыстаннем Марцінэсам колькаснай ацэнкі пры аналізе' (К. Ebsenagaard).

(5) *Наўрад ці мэтазгодна ўжываць тэрміны «сістэма мовы» і «структура мовы» як адзінкі з эквівалентнай дыстрыбуцыяй* (Л. І. Сямешка).

(6) *She sees a boy staring at a book open on a desk as if it were a fire and he were cold* 'Яна ўбачыла хлопчыка, які глядзіць на разгорнутую на сталі кнігу, быццам бы на агонь, і яму холадна' (А. Benedict).

(7) *Шаноўны чалавек, вы што, не бачыце, што я кірую аўтамабілем?! = няўжо вы не бачыце?* (С. Календа).

Эксплікацыя індывідуалізму адрасанта, незалежнасці яго суджэнняў (1), безальтэрнатыўнасць успрымання інфармацыі адрасатам (2) – функцыі паказчыкаў катэгарычнай верагоднасці, характэрныя для трох жанраў. Пахвала (3), крытыка (4), інфармаванне (5), прагназаванне (6) – функцыі, уласцівыя публіцыстычным і навуковым рэцэнзіям, скрыты дыялог аўтара з чытачом / героямі (7), устанаўленне кантакту паміж героямі (8), адвядзенне магчымых сумневаў суразмоўцы, запэўніванне (9) – апавяданням:

(1) *Я ўпэўнена, яшчэ адзін крок – і проста вадаспадам хлыне з вачэй!* (Т. Будовіч-Барадуля).

(2) *The monograph is surely the first attempt to contrast these languages* 'Гэтая манаграфія, безумоўна, першая спроба супрацьпаставіць гэтыя мовы' (М. Morgan).

(3) *Аднак, безумоўна, самая каштоўная частка – гэта пяць «выспаў»* (Ж. Капуста).

(4) *Прафесійны рэдактар, безумоўна, звярнуў бы ўвагу паэта на тое, што той падмінае мову пад сябе* (Н. Грышчук).

(5) *Evidently, the English used in India is different from British or American English in terms of phonetics, phonology, lexicon, etc* 'Відавочна, што англійская мова, якая выкарыстоўваецца ў Індыі, адрозніваецца ад брытанскага або амерыканскага варыянту з пункту гледжання фанетыкі, фаналогіі, лексікі і г. д.' (S. Kar).

(6) *І гэта яшчэ раз даказвае выбітнасць кнігі, якая, несумненна, будзе патрэбнай многім* (Н. Кучмель).

(7) *Ты запытаешся, канечне, чаму мяне не было* (А. Гардзеі).

(8) – *Actually, that's not why I called you. Are you still unemployed?* 'На самой справе я патэлефанаваў табе не таму. Ты ўсё яшчэ беспрацоўны?' (L. Bulut).

(9) – *Сустрэнемся на наступным тыдні? – спытаў ён.*

– *Канешне* (К. Захарэвіч).

Несупадзенні ў прагматычным патэнцыяле эксплікатараў верагоднасці выкліканы жанравымі і лінгвакультурнымі адрозненнямі. Функцыя самааўтарызацыі ўласціва англійскім маркёрам, што сведчыць аб праяве індывідуалізму. Калектывізм беларусаў праяўляецца ў рэалізацыі функцыі ўхілення адрасанта ад персанальнай адказнасці за праўдзівасць прапазіцыі.

Частотнасць эксплікатараў верагоднасці

Маркёры праблематычнай верагоднасці колькасна пераважаюць над катэгарычнай у трох жанрах, што абумоўлена іх асноўнымі прагматычнымі функцыямі – даць магчымасць адрасату мець альтэрнатыўны пункт погляду (публіцыстычныя рэцэнзіі), змякчэнне крытыкі (навуковыя рэцэнзіі), пабуджэнне да ўнутранага дыялогу з аўтарам / героямі (апавяданні).

Агульная колькасць ужыванняў эксплікатараў праблематычнай і катэгарычнай верагоднасці ў беларускіх і англійскіх жанрах прадстаўлена ў табл. 3.

Табліца 3

Частотнасць праблематычнай і катэгарычнай верагоднасці

Тып верагоднасці	Жанр, мова					
	Публіцыстычныя рэцэнзіі		Навуковыя рэцэнзіі		Апавяданні	
	Беларус.	Англ.	Беларус.	Англ.	Беларус.	Англ.
Праблематычная	300	327	134	318	813	896
Катэгарычная	141	125	62	127	93	141
Агульная колькасць	441	452	196	445	906	1037

Параўнальныя канструкцыі са злучнікам *як* (27 словаўжыванняў, с/у–далей) і прэдыкат *seem* (38 с/у) знаходзяцца на першым месцы па частотнасці сярод рэпрэзэнтантаў праблематычнай верагоднасці ў публіцыстычных рэцэнзіях: *Аўтар перасоўвае герояў на сюжэце, як шахматыст фігуры на дошцы* (Ж. Капуста). *He seems more like an orphaned adolescent* ‘Ён здаецца больш падобным на асірацелага падлетка’ (J. Harrison).

Лексема *сапраўды* (38 с/у) і яе англійскі аналаг *really* (20 с/у) – самыя ўжывальныя маркёры катэгарычнай верагоднасці ў публіцыстычных тэкстах: *Сапраўды, смех як забава і як найдзеійнейшы лек заўжды быў пад рукой чалавека* (Н. Грышчук). *There really is no shortage of important works* ‘Сапраўды дастаткова важных прац’ (N. Wachsmann). Высокая частотнасць дадзеных паказчыкаў абумоўлена тым, што яны надаюць аб’ектыўнасць прапазіцыі, павышаюць яе верагоднасць.

Мадальныя словаспалучэнні праблематычнай верагоднасці *на маю/нашу думку / на думку аўтара* (49 с/у) і прэдыкат *seem* (64 с/у) знаходзяцца на першым месцы па ўжывальнасці ў навуковых рэцэнзіях: *Важным і неабходным уяўляецца, на нашу думку, разгляд у рабоце пытанняў гісторыі лексікаграфіі. It seems that further research is needed to prove the case* ‘Здаецца, для пацверджання гэтага выпадку неабходны дадатковыя даследаванні’ (L. Fesenmeier). Прэваліраванне дадзеных маркёраў абумоўлена разважлівасцю рэцэнзентаў, павагай да пункту погляду аўтара манаграфіі.

Лексемы катэгарычнай верагоднасці *безумоўна, відавочна, натуральна, несумненна* (па 10 с/у) і *in fact* (26 с/у), *indeed* (25 с/у) з'яўляюцца самымі частотнымі ў навуковых тэкстах: *На гэтым фоне зварот да мірнага суіснавання розных этнічных супольнасцей і вывучэнне гістарычнага вопыту такіх адносін, **безумоўна**, актуальныя* (С. А. Захаркевіч). *Indeed, this study will also be useful to scholars of other grammatical constructions* 'Сапраўды, гэта даследаванне таксама будзе карысна навукоўцам іншых граматычных канструкцый' (С. Персу). Высокая ўжывальнасць прапанаваных адзінак сведчыць аб тым, што для беларускамоўных рэцэнзентаў важна акцэнтаваць безапеляцыйнасць уласных сцвярджэнняў, для англамоўных – упэўненасць.

У апавяданнях на першым месцы па ўжывальнасці знаходзяцца лексемы *быццам* (87 с/у) і *think* (152 с/у): *Але ён **быццам** і не быў гэтаму рады* (М. Волкаў). *I think that will be one of my first questions, when we eventually speak* 'Я думаю, што гэта будзе адно з маіх першых пытанняў, калі мы ў рэшце рэшт заговорым' (S. Evers). Самымі частотнымі маркёрамі катэгарычнай верагоднасці выступаюць *канечне* (26 с/у) і яе англійскі эквівалент *of course* (32 с/у): *Я навучыўся жыць нанова, **канечне**, – сумна ўсміхнуўся ён* (М. Шулякоўская). *Of course I know that, I was just kidding* 'Канечне, я ведаю гэта, я проста жартаваў' (L. Bulut). Дамінаванне аналізуемага паказчыка ў кароткіх апавяданнях абумоўлена яго дыялагічным характарам, які быў даследаваны В. У. Вінаградавым [6].

Праведзены комплексны аналіз выявіў агульныя і лінгваспецыфічныя рысы ў рэпертуары, семантыцы, прагматыцы і частотнасці паказчыкаў верагоднасці ў публіцыстычных, навуковых і мастацкіх тэкстах. Англійскі рэпертуар прадстаўлены большай колькасцю сродкаў у параўнанні з беларускім. Высокая частотнасць эксплікатараў праблематычнай верагоднасці ў трох жанрах фарміруе недасказанасць, сумненне, што яшчэ больш зацікаўлівае і накіроўвае адрасата працягнуць знаёмства з кнігамі. Разыходжанні ў семантыцы праяўляюцца ў нятоеснай актуалізацыі перыферыяльных сем у розных жанрах: семы 'прыблізнасць', 'згода' рэалізуюцца ў кароткіх апавяданнях, 'нарматыўнасць', 'агульнавядомасць' – у публіцыстычных і навуковых рэцэнзіях. Адрозненні ў прагматычных функцыях маніфэстантаў верагоднасці звязаны са спецыфікай жанраў і менталітэтаў беларусаў і брытанцаў.

ЛІТАРАТУРА

1. Паўлоўская, Н. Ю. Катэгорыя мадальнасці ў сучаснай беларускай мове : кагнітыўная структура, функцыянальны статус, сродкі выражэння : дыс. ... д-ра. філал. навук : 10. 02. 01 / Н. Ю. Паўлоўская. – Мінск, 2002. – 231 л.
2. Панфилов, В. З. Категория модальности и ее роль в конструировании структуры предложения и суждения / В. З. Панфилов // Вопр. языкознания. – 1977. – № 4. – С. 37–48.
3. Валгина, Н. С. Теория текста / Н. С. Валгина. – М. : Логос, 2003. – 280 с.

4. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы / А. Я. Баханькоў [і інш.] ; пад агул. рэд. А. Я. Баханькова – 5-е выд. перапрац. і дап. – Мінск : Нар. асвета, 1996. – 414 с.
5. *Обдалова, О. А.* Когнитивно-прагматические и лингвостилистические характеристики англоязычного устного научно-академического дискурса / О. А. Обдалова, О. В. Харापудченко // Язык и культура. – 2019. – № 46. – С. 102–125.
6. *Виноградов, В. В.* О категории модальности и модальных словах в русском языке / В. В. Виноградов. – М. : Просвещение, 1975. – 105 с.

Поступила в редакцию 16.02.2021